

ŽEMAITIJOJE – TAIKOS MIESTAI

GINTAUTA ČIŽIŪNAS

VILNIAUS MOKYTOJŲ NAMUOSE – YLAKIŠKIAI

Vilniaus mokytojų namai jau ne pirmas dešimtmetis – puiki Vilniaus žemaičių kultūros draugijos narių ir jų bičiulių susitikimų, renginių vieta. Tie susibūrimai čia vyksta reguliariai – kiekvieno mėnesio trečio antradienio pavakariais nuo 18 valandos (grafikas kiek pakoreguojamas tik vasaros atostogų metu bei prieš Visus Šventus bei Šv. Kalėdas). Vienas iš tokių renginių čia vyko ir 2012 m. lapkričio 20 dieną. Kultūros vakaro tema buvo kiek neįprasta ir netikėta – „Žemaitijos taikos miestai“. Vilniaus mokytojų namų reklaminiai leidiniai ir patys sostinės žemaičiai skelbė, kad vakare dalyvaus Ylakių kultūros centro direktorė Virginija Žitkuviėnė, kiti Ylakių šviesuoliai, Vilniuje gyvenantys ylakiškiai, tarp jų ir dr. Auksė Magdalena Narvilienė, rašytojas Bronius Bušma, dailininkas Bronius Grušas.

Norėdami susitikti su senais bičiuliais, sužinoti, kas tie žemaičių taikos miestai, Vilniuje gyvenantys ylakiškiai, nustūmė į šoną kitus darbus, pasukome tą vakarą į Vilniaus mokytojų namus ir mes.

Mokytojų namų svetainė, talpinanti daugiau negu šimtą žmonių, kaip ir įprasta panašiais atvejais, buvo pilnutėlė, svetainės scena gražiai susirinkusių žemaičių papuošta, o vakaro vedėja ir ilgametė Vilniaus žemaičių kultūros draugijos pirmininkė Dalia Dirgėlienė jau pasirengusi pradėti renginį.

Paaiškėjo, kad Lietuvoje veikia Taikos vėliavos komitetas (adresas: Smėlio g. 17-10, Vilnius. Įmonės kodas 302705873), o jos pirmininkė bei Kultūros dienos ambasadorė prie Baltijos Miestų Sąjungos Kultūros

komisijos valdybos, Tarptautinio judėjimo už Pasaulio Kultūros dieną su Taikos vėliava organizacinio komiteto narė – Vilniuje šiuo metu gyvenanti ir dirbanti poetė, gydytoja kardiologė, kultūros visuomenininkė, dėstytoja, bioetikė žemaitė dr. Auksė Magdalena Narvilienė.

Auksė gimė 1941 m. sausio 14 d. Skuode. Baigė Kauno medicinos institutą. Dirba Vilniuje gydytoja ir dėstytoja. Savo kūrybą yra skelbusi „Nemune“, „Jaunimo gretose“, „Literatūroje ir mene“, almanachuose „Poezijos pavasaris“, „Skrenda paukštė baltaaplunksnė“. Na 2007 m. ji išleido ir savo poezijos rinktinę – „Prie atverto lango“. Pati Auksė sako, kad į ją sudėti daugiausia jaunystės dienų eilėraščiai. Anot jos, geresnių vėliavų nebeparašiusi ir vargu ar beparašysianti, todėl tai esanti pirmoji ir vienintelė jos gyvenime eilėraščių knyga. Šiandien jos svarbiausių interesų laukas – jau kitas.

PASAULINĖ KULTŪROS DIENA IR TAIKOS VĒLIAVA

Balandžio 15 diena pasaulyje pažymima kaip Kultūros diena. Lietuvos Respublikos Seimas šią dieną kaip atmintiną įteisino 2006 m. liepos 19 dieną. 2012-aisiais Kultūros diena Lietuvoje gražiais renginiais paminėta šeštą kartą. Šių dienų metu vyksta tarptautinės konferencijos, parodos, savi-valdybės kultūros darbuotojų apdovanojimai, kiti renginiai. Paskutiniaisiais metais Kultūros dieną Lietuvoje pakeliamos ir Taikos vėliavos, kurios simbolizuoja, kad Taika įmanoma tik per Kultūrą bei žmonių pasiryžimą saugoti ir puoselėti kultūros vertybes. 2012 m. tokia vėliava plevėso ir prie

Taikos vėliavos komiteto Lietuvoje pirmininkė dr. Auksė Magdalena Auksė Narvilienė. Vilniaus mokytojų namai, 2012 m. Danutės Mukienės

Lietuvos Respublikos Seimo. Pasak A. Narvilienės, pačiai kultūrai valstybėje turi būti suteikiama žymiai platesnė reikšmė, nes tikroji kultūra išreiškia visą žmonių veiklą tikrųjų vertybių pagrindu; tai yra sudėtinė visuma, apimanti žinias, mokslą, menus, moralę, teisę, tikėjimus, papročius ir kitus gebėjimus, kuriuos žmogus įgyja kaip visuomenės narys. Kultūra yra mokslo, meno ir etinės filosofijos sintezė, todėl reikia stiprinti visuomenės suvokimą, jog vertybėmis paremta kultūra yra žmogaus išminties ir dvasingumo raiška, galinti suvienyti žmones kurti darnią visuomenę pažangios evoliucijos kelyje.

Kultūros diena yra tiesiogiai siejama su Taikos vėliavos simboliu ir Rericho Paktu. Beje ne kas kitas, o lietuviai iškėlė idėją, kad Pasaulio kultūros diena būtų pažymima su Taikos vėliavos simboliu. Šis judėjimas jau apima nemažai valstybių. Kartu su Lietuva Kultūros dienos metu Taikos vėliavas jau kelia argentiniečiai, austrai, baltarusiai, indai, italai, ispanai, kazachai, kubiečiai, latviai, meksikiečiai, rusai, šveicarai, ukrainiečiai bei Izraelio, Kolumbijos, Čilės, Uzbekistano gyventojai.

Lietuvoje 2012 m. Kultūros dienos koncepcija buvo Kultūros prioritetas visuomenės gyvenime.

RERICHO PAKTAS IR LIETUVA

1935 m. balandžio 15 d. Vašingtone buvo ratifikuotas Rericho Paktas – sutartis dėl kultūros vertybių apsaugos karo ir taikos metu, kuri yra 1954 m. Hagos konvencijos Kultūros vertybių (materialių ir nematerialių) saugojimo pagrindas.

Rericho Paktą 1935 m. pasirašė dvidešimt viena Amerikos žemyno šalis. Šio Pakto šalininkai buvo iškilūs ano laikotarpio politikos, mokslo ir kultūros veikėjai, tarp jų ir Romos popiežius Pijus XI, JAV prezidentas F. D. Ruzveltas, mokslininkas A. Einšteinas, rašytojai T. Manas, R. Rolanas, R. Tagorė, B. Šou ir kt. Tais metais dėl įvairių politinių aplinkybių Lietuva šio Pakto nepasirašė (memorandumą dėl jo palaikymo pasirašė tik kai kurie iškilūs Lietuvos visuomenės, mokslo ir meno veikėjai).

1954 m. Rericho Paktas tapo Hagos konvencijos Kultūros vertybių (materialių ir nematerialių) saugojimo pagrindu. Hagos konvenciją jau yra pasirašiusios 123 šalys. Lietuva tai padarė 1998 metais. 60 pasaulio šalių jau yra pasirašiusios ir antrąjį Hagos konvencijos protokolą (1999 m.). Lietuva jį pasirašė 2002 metais.

TAIKOS VĒLIAVA

Rericho Pakto simboliai – Taikos vėliava, kurios iniciatorius yra N. Rerichas, tiek pat metų kaip ir Paktui. Taikos vėliavos simbolis – rubino spalvos amžinybės žiedas, juosiantis tris sferas. Jį matome baltame vėliavos fone. Tai meno, mokslo ir religijos simbolis, Meilės, Grožio ir Išminties ženklas, kuris simbolizuoja esamus ir būsimus žmonijos laimėjimus.

N. Rerichas yra pažymėjęs, kad „Nors Raudonojo Kryžiaus vėliava ir ne visada apsaugodavo, ji vis dėlto įdiegdavo į žmogaus sąmonę didžiulį artimo meilės stimulą. Taip ir mūsų pasiūlyta Vėliava yra skirta kultūros turtų apsaugai. Jei ji ir ne visada išgelbės vertingiausius kūrinius, tai bent primins mūsų atsakomybę ir būtinybę rūpintis genijaus turtais. [...] Yra dalykų, be kurių įmanoma gyventi, ir yra dalykų, be kurių gyventi neįmanoma. Dabar be Taikos Vėliavos išgyventi nėra galimybės. Ji saugo KULTŪRĄ, o kultūra aprėpia visa tai, kuo gyvas žmo-

gus: meną ir mokslą, religiją ir grožį... Vėliava saugo ir žmogiškuosius tarpusavio santykius, kviesdama palaikyti taiką žemėje ir geranoriškumą tarpusavyje. [...] Tai gi mūsų siūlymas atvers galimybes apsaugoti pasaulio kūrinius ne tik per karus, bet ir – ypač pabrėžiu – vadinamosios „taikos“ metu. [...] Mes matome, kad ne tik karo metais, bet ir įvairiausių paklydimų laikotarpiais genialių žmonių kūrybos vaisiai būdavo negailestingai naikinami, tačiau pasaulio išrinktieji suvokia – jokia evoliucija neįmanoma be šių kultūros vertybių sankaupų.“

Pirmą kartą Taikos vėliava buvo iškelta 1931 m. rugsėjo 13–15 dienomis Briugėje, kai čia vyko pirmoji Rericho Paktui skirta konferencija. Ši vėliava jau yra buvusi iškelta ant aukščiausių planetos viršūnių, Šiaurės ir Pietų ašigalių, kosmose ant orbitinių stočių ir kt. svarbiose pasaulio vietose. Lietuvoje 2012 m. Kultūros dienos metu ji buvo keliama ketvirtą kartą.

Pirmuoju taikos miesteliu Lietuvoje tapo Dubingiai. Tuo metu iš viso pasaulyje tokie buvo tik 4 miestai: 3 Argentinoje ir 1 Rusijoje (Jelecas). Šiandien Lietuvoje tokių gyvenviečių (miestų ir miestelių) jau yra 5: Dubingiai, Rietavas, Nida, Ylakiai ir Vilnius. Kodėl Ylakiai?

Pirmausia dėl to, kad tarp lietuvių, kurie inicijavo Rericho Pakto pasirašymą, buvo ir ylakiškė muzikė Julija Dvarionaitė-Montvydienė, be to Ylakiai visada išsiskyrė savo gražiomis ir turiningomis kultūrinėmis tradicijomis, garsėjo iškiliais meno ir kultūros veikėjais. Su šia gyvenviete glaudžiai yra susijęs ir šiandien Lietuvoje veikiančio Taikos vėliavos komiteto vadovų gyvenimas bei veikla.

YLAKIAI

Skuodo rajone tai viena iš didžiausių gyvenviečių – miestas prie greitkelio Mažeikiai–Skuodas, nuo rajono centro nutolęs 20 km į rytus. Dabar čia gyvena apie 1 300 žmonių.

Ylakių miestelio architektūroje yra persipynę radialinio ir stačiakampio plano elementai. Centrinė dalis, kuri susiformavo 1717–1725 m., yra stačiakampio plano. Joje – ir XIX a. I p. dabartinę gana sudėtingą formą įgavusi aikštė. Į ją sueina keturios gatvės. Miestelyje vyrauja XIX a. pab. pa-

Ylakių (Skuodo r.) seniūnas Vytautas Gudauskas. Vilniaus mokytojų namai, 2012 m. Danutės Mukienės nuotrauka

statai – vieno ir dviejų aukštų mediniai bei mūriniai namai su įstiklintomis verandomis ir erkeriais. Graži dviejų bokštų Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia. Ji pastatyta 1891 m. (architektas Ustinas Golinevičius). Menine prasme labiausiai garsėja Karlo Eduardo Strandmano 1904 m. suprojektuota didelė neogotikinė kapinių koplyčia, kurioje vyksta ir pamaldos. Daugiausia žmonių jį sutraukia per garsiuosius Ylakių Šv. Roko atlaidus.

Ylakių centras, teritorija, užstatyta XVII a. vid.–XIX a. pab., yra urbanistikos paminklas, kuriam priklauso kelias Skuodas–Seda, susiformavęs prieš atsirandant gyvenvietei, Barstyčių kelias (XVI a. II p.), Židikių kelias (XVI a. vid.), Šačių kelias (XVIII a. pr.). Paminkui priskiriamas ir saugomas centrinės aikštės planas (formavosi XVIII a. pr.–XIX a. vid.) bei jos padėtis pagrindinių gatvių atžvilgiu. Saugoma ir šios aikštės bei viso miestelio tūrinė-erdvinė kompozicija (formavosi XIX a. pr.–XIX a. pab.), XX a. I p. iškilę pastatai, bažnyčios šventoriuje ir buvusios altarijos vietoje (prie Sedos gatvės) XIX a. II p.–XX a. I p. pasodinti želdiniai.

Ylakiuose veikia gimnazija, Skuodo meno mokyklos filialas, kultūros centras, 2004 m. įkurtas Broniaus Jonušo muziejus, biblioteka, globos namai, paukštynas, nemažai kitų įstaigų ir įmonių. Šalia Ylakių (už 2 km į vakarus) – plačiai žinomas 1928 m. pradėtas kurti Izidorius Navidansko parkas.

Spėjama, kad Ylakių gyvenvietei pavadinimas prigijo pagal 1596 m. Skuodo valsčiaus inventoriuje paminėto Grūstės vals-

(Nukelta į 38 p.)

Rašytojas Bronius Bušma. Vilniaus mokytojų namai, 2012 m. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 37 p.)

čiaus pavietininko Marko Ylokaičio pavardę. Rašytiniuose šaltiniuose (1599 m.) minimas ir Ylakis, yra čia gyvenę ir Ylakavičių.

Žinomiausia giliausia šių vietų senovę liudijanti vietovė yra Girdenių piliakalnis, kuris datuojamas I tūkst. pr. m. e.–XIII amžiumi. Spėjama, kad dabartiniams Ylakiams pradžią davė per karus išnykęs netoli dabartinio Erkšvos kaimo buvęs Bareikių miestas. Šiam miestui nykstant Ylakių kaimas, kuris pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose (Jokūbo Laskovskio sudarytame Grūstės valsčiaus inventoriuje) paminėtas 1568 m., pradėjo augti ir palaipsniui tapo miesteliu.

XVI a. (1568 m.) Ylakiai priklausė Grūstės valsčiui, o XIX a. pr.–1950 m. miestelis buvo valsčiaus centras. Manoma, kad XVI a. II p. Ylakių gyvenvietė formavosi palei kelią Seda–Skuodas. Iš pradžių tai buvo valakinis, linijinio plano kaimas. Taip jis rašytiniuose šaltiniuose vadinamas ir 1647, 1684 m., kai čia gyveno 48 šeimos, kurioms priklausė 44 valakai žemės.

Nuo XVIII a. Ylakius valdė didikai Sapiegos.

Pirmoji bažnyčia Ylakuose pastatyta 1701 metais.

XVIII a. 3–4 dešimtmetį Ylakiai rašytiniuose šaltiniuose jau vadinami miesteliu. Nauji pastatai kilo į vakarus nuo buvusio kaimo cen-

tro, prie bažnyčios, Skuodo, Sedos ir Židikų kelių sankryžos. Šio miestelio aikštei prie bažnyčios tuo metu buvo išskirtas didelis plotas (140 x 140 m kvadratas). Ji išliko ir yra gražiai tvarkoma iki šiol.

Įvairiais laikotarpiais, vykstant karams, siaučiant marui ir kitoms negandoms, Ylakuose gyventojų tai sumažėdavo, tai padidėdavo. 1795 m. čia gyveno 43 šeimos, iš kurių 20 buvo prekybininkų ir amatininkų, 1819 m. – apie 400–500 gyventojų, iš kurių apie pusė buvo amatininkai ir prekybininkai, o 1847 m. – 108 šeimos, 1897 m. – 1367 gyventojai. Miestelį itin stipriai nuniokojo 1836, 1858, 1874, 1911, 1917 m. kilę gaisrai.

Šis kraštas nuo seno garsėjo savo šviesuoliais, revoliucionieriais. Lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo metais čia buvo nemažai daraktorių (veikė B. Gailiūtės mokykla, vaikus mokė knygnešė M. Bankaitė), knygnešių. 1905 m. įsteigtas lietuviškas knygynas.

Ylakiai Lietuvoje – vienas iš baptistų centrų. Čia jau 1905 m. veikė baptistų bendruomenė. Jos rūpesčiu 1931 m. Stripinių kaime, kuris dabar jau yra susiliejęs su Ylakiais, buvo pastatyti mūriniai baptistų maldos namai (jie čia veikia iki šiol).

Miestelis, itin skaudžiai nukentėjęs per 1917 m. gaisrą, Lietuvos nepriklausomybės metais buvo pradėtas atstatyti nepažeidžiant ankstesnio gyvenvietės plano. Ne tik jo centre, palei aikštę, bet ir kitose vietose tada iškilo nemažai naujų originalių, įdomios architektūros dviaukščių medinių ir mūrinių pastatų su verandomis, erkieriais, artikais. Dalis jų yra išlikę iki šiol. Šiuo laikotarpiu vietoje sudegusios buvo pastatyta nauja medinė sinagoga (projekto autorius B. Helcermanas).

Didelių praradimų Ylakiai, iki to laiko daugelį metų buvę kaip svarbus amatų ir prekybos centras šiame krašte, patyrė Antrojo pasaulinio karo metais – nacių okupacijos metais buvo nužudyti 475 miestelio gyventojai, tarp jų 446 žydai, 25 lietuviai ir 4 karaimai.

Laimingo atsitiktinumo dėka miestelio pastatai per karą labai nenukentėjo, bet gyventojų karo metais čia sumažėjo perpus.

Ylakiai sovietmečiu tapo kolūkio ir Ylakių apylinkės centru (nuo 1950 m.). Laikui einant gyventojų čia padaugėjo (1959 m. jų jau buvo 874). Tuo laikotarpiu čia veikė vidurinė mokykla, kultūros namai (atidaryti 1948 m.), ligoninė su ambulatorija (įsteigta 1953 m.), senelių ir invalidų namai. Buvo ir valgykla, veikė kelios parduotuvės, paštas, buities aptarnavimo įmonė.

1963–1970 m. miestelyje buvo daug statoma. Būtent tuo laikotarpiu čia atsirado statinių, kurie to meto architektams garbės nedaro. Buvo apgadinta ir Ylakių centrinė aikštė – ji prisodinta medžių. Lietuvos atgimimo metais aikštė naujai sutvarkyta, joje atstatytas kryžius. Šiandien Ylakių centrinė aikštė – viena gražiausių Žemaitijoje.

Ylakiai jau turi ir herbą. Jis patvirtintas 2002 metais.

KRAŠTIEČIAI

Ylakius labiausiai garsina šio krašto žmonės. Iš čia yra kilę ar čia gyveno, dirbo daug iškilų muzikų, literatų, pedagogų, liaudies meistrų. Tarp muzikų bene žinomiausi yra Jonas Švedas (1908–1971), Juozas Tallat-Kelpša (1889–1949), Bronius Jonušas (1899–1976), Vytautas Venckus (1922–1997), Julija Dvarionaitė-Montvydienė (1893–1947), Algirdas Rapolas Vindašius (1919–1997). Ne-

seniai miestelio kultūrinė visuomenė išleido jiems skirtą lankstinuką „Ylakai – muzikų kraštas“. Po kelias eilutes čia rašoma apie kiekvieną iš jų. Na o mes su šiais žmonėmis susipažinkime išsamiau.

ALGIRDAS RAPOLAS VINDAŠIUS (1919–1996)

Žemaitijos ir visos Lietuvos gyventojams muziko, chorvedžio, buvusio Kauno J. Gruodžio muzikos mokyklos dėstytojo Algirdo Rapolo Vindašiaus vardas šiandien jau mažai žinomas. Tuo tarpu ylakiškiams šio žmogaus, kaip ir daugelio kitų jo giminės atstovų, atminimas itin brangus.

Gimė Algirdas 1919 m. gruodžio 28 d. Ylakuose. Jo tėvai buvo Leokadija ir Napoleonas Vindašiai. Algirdas studijavo civilinę statybą Vytauto Didžiojo universitete Kaune. Vėliau dirbo Ylakių vidurinėje mokykloje. Jis ylakiškius (apie 100 žmonių) subūrė į dainų ir šokių ansamblį, kuris dalyvavo 1954 m. Maskvoje įvykusioje lietuvių literatūros ir meno dekadode. Kai per Antrąjį pasaulinį karą buvo sunaikintas Vindašių liepynas, kuriame iki to laiko vykdavo gegužinės ir kiti kultūriniai renginiai, jis netoli tėvų sodybos įrengė miestelio gyventojų susibūrimams, pramogoms skirtą vietą.

1957 m. Rapolas sukūrė šeimą (vedė Aldoną Kubiliūtę) ir išvyko gyventi į Kauną. Jis neakivaizdžiai studijavo chorvedybą Vilniaus konservatorijoje. Dėstė chorinį dirigavimą Kauno J. Gruodžio muzikos technikumė, suorganizavo medicinos darbuotojų ansamblį. Mirė A. R. Vindašius 1996 m. spalio 18 dieną. Palaidotas Kaune.

Ylakuose A. R. Vindašiaus atminimas saugomas. Čia tebestovi apie pusantro šimto metų senumo vienkiemis, žinomas Vindašių sodybos (Vindašinės) vardu. Jis yra rytiniame Ylakių miestelio pakraštyje, prie kelių, vedančių į Sedą ir miestelio kapines, sankryžos.

Čia yra gyvenusios penkios iškilų žemaičių kartos.

Pradžią davė Domininkas Vindašius (1845–1917). Jis buvo valstietis, šeiminkas 20 hektarų ūkyje. Darbštus ir tvarkingas žemaitis savo ūkiui sugebėjo padėti tvirtus pagrindus: pastatė gyvenamąjį namą ir ūkinius pastatus, vandens malūną. Jis žinomas ir kaip knygnešys, kartu su J. Juzumu, V. Intu ir kai kuriais kitais šių apylinkių vyrais platinęs draudžiamą lietuvišką

spaudą lotyniškais rašmenimis. Jis slėptuves buvo įsirengęs medžių drevėse ir senoje pirtelėje. Daugiausia leidinių išplatindavo į jo malūną atvykstantiems patikimiems žemaičiams. Vindašiaus sodyboje vykdavo slapti knygnešių ir kitų tautinio judėjimo dalyvių susirinkimai.

D. Vindašius buvo vedęs Viršilų kaimo gyventoją Magdaleną Milaitę. Su ja susilaukė penkių vaikų. Vindašiai visus juos stengėsi išmokslinti. Duktė Liuda baigė dvejų metų pedagoginius kursus Kaune, vėliau mokytojavo Ylakuose. Jos vyras buvo Pranas Vaseris. Jis Ylakuose buvo įsteigęs lietuvių vartotojų kooperatyvą. 1940 m. Vasarių šeima, kurioje augo keturi sūnūs ir keturios dukros, buvo įskųsti ir pasmerkti tremčiai į Sibirą. Iš jos gyvi sugrįžo ne visi.

Domininko sūnus Pranas taip pat turėjo 8 vaikus. Jis gyveno Būtingėje (Palangos miestas). Siekdami išvengti represijų, šeši iš jų per jūrą pasitraukė į Švediją, vėliau persikėlė gyventi į Kanadą ir JAV.

Vindašinės sodybos tolimesnė istorija labiausiai yra susijusi su Domininko Vindašiaus sūnaus Napoleono Vindašiaus gyvenimo istorija.

Napoleonas, baigęs Liepojos gimnaziją, įsikūrė tėvų sodyboje, dirbo Ylakių valsčiaus raštininku, vėliau – sekretoriumi. 1913 m. jo žmona tapo Leokadija Vaitelavičiūtė. Su ja Napoleonas susilaukė trijų dukterų ir sūnaus. Ylakuose jis su savo draugu muziką studijavusiu Juozu Tallat-Kelpša, Vindašių sodyboje suorganizavo klijavimo teatrą, veikusį 1910–1922 metais. Į šio teatro darbus buvo įjungti visi Vindašių šeimos nariai. Po kurio laiko prie jų prisidėjo ir būsimasis kompozitorius, orkestrų vadovas Bronius Jonušas. Iš jo autobiografijos sužinojome, kad 1918 m. birželio 18 d. Napoleono Vindašiaus daržinėje buvo pastatytas vaidinimas „Sugriautas gyvenimas“, kuriame dalyvavo ir pats B. Jonušas. Vindašių klijavimo teatre buvo pastatyta ir Miko Petrausko operetė „Kaminkrėtys ir Malūnininkas“ (joje solo partiją atliko Napoleono žmona Leokadija Vaitelavičiūtė-Vindašienė). Išlikę rašytiniai šaltiniai pasakoja, kad tų klijavimo vakarų repertuaras dažnai būdavo toks: vykdavo vaidinimai, grodavo Jonušų šeimos orkestras, jį pakeisdavo Petraičio dūdų orkestras, pertraukų metu vykdavo pasidainavimai, kuriuose dalyvavo tiek vyrai, tiek moterys, o pabaigoje, po vaidinimų, prasiždėdavo šokiai. Dažniausiai šokdavo valsą, polką, fokstrolą, kadrilį, lelinderį.

Ylakių (Skuodo r.) kultūros centro direktorė Virginija Žitkuvienė. Vilniaus mokytojų namai, 2012 m. Danutės Mukienės nuotrauka

Ši veikla nutrūko po to, kai į Kauną gyveniti išvyko J. Tallat-Kelpša ir B. Jonušas. Kurį laiką Vindašių klijavimo teatre dar vykdavo šokiai, bet palaipsniui jie persikėlė į Vindašiams priklausiusį liepyną (jo nėra išlikę).

Kultūrinis gyvenimas Vindašių sodyboje vėl atgimė suaugus Leokadijos ir Napoleono Vindašių vaikams, kurių buvo keturi.

Apie Algirdą Rapolą jau kalbėjome. Na o dukra Birutė Vindašiūtė (1914–1980) – viena iš garsiausių Ylakių mokytojų, kuriai buvo suteiktas ir nusipelnusios mokytojos vardas. Ji žinoma ne tik kaip talentinga pedagogė, bet ir kaip puiki organizatorė, visuomenininkė, kraštotyrininkė. B. Vindašiūtė kartu su bendraminčiais miestelyje subūrė etnografinį ansamblį, organizavo choras, pati juose dalyvavo.

Leokadijos ir Napoleono Vindašių dukra Danutė Vindašiūtė-Klijūnienė (1918–1991) buvo baigusi medicinos studijas, dirbo Šiauliuose chirurgė-ginekologė. Kita dukra – Marta Vindašiūtė – 1938 m. Klaipėdos pedagoginiame institute įsigijo pedagogės specialybę, vėliau du metus dirbo Gėsalų pradinėje mokykloje. 1946 m. ji papildomai dar baigė Kauno medicinos universiteto Sto-

(Nukelta į 40 p.)

Lankstinuko fragmentas

(Atkelta iš 39 p.)

matologijos skyrių. Po studijų iki 1951 m. dirbo Ylakuose, o vėliau persikėlė gyventi į Kauną, persikvalifikavusi tapo otoneurologe ir 40 metų dirbo Kauno akademinėse klinikose. 1972 m. ji svečiavosi JAV gyvenančių Emilijos ir Broniaus Jonušų šeimoje. B. Jonušui mirus, jos rūpesčiu į Lietuvą buvo pargabenti B. Jonušo archyvai. Jie sudaro

2004 m. Ylakuose, kultūros centro vienoje iš patalpų, įkurto B. Jonušo muziejaus rinkinio pagrindą. 2000 m. už nuopelnus ir paramą Ylakių kraštui Martai Vindašiūtei-Klijūnienei suteiktas Ylakių miestelio garbės piliečio vardas.

Vindašių giminės tradicijas šiandien tęsia jauniausia šios giminės karta. Muzikais jie netapo, tačiau savo tėvų ir protėvių atminimą puoselėja, dažnai lankosi Ylakuose. 2004 m. rudenį Vindašių sodyboje pastatytas jos garbingą istoriją primenantis koplytstulpis.

JULIJA DVARIONAITĖ-MONTVYDIENĖ

Tai, kad Ylakaiams suteiktas Taikos miesto vardas, daug kuo susiję su tuo faktu, kad šis miestelis gali pasigirti, jog čia, chorvedžio, muzikos instrumentų derintojo, Ylakių vargonininko Dominyko Dvariono (1859–1929) šeimoje, kurioje augo 12 vaikų, 1893 m. gruodžio 19 d. gimė dainininkė (sopranas), visuomenės ir kultūros veikėja Julija Dvarionaitė-Montvydienė. Julija vienintelis Dvarionų vaikas, kuris buvo gimęs Lietuvoje (kiti gimė Rusijoje ir Liepojoje). Baigusi studijas ji atvyko gyventi į Kauną. 1921–1931 m. buvo Valstybės teatro dainininkė (sopranas). Čia kaip solistė sukūrė daug įdomių vaidmenų. Tarp jų geriausiai buvo įvertinti šie: Tatjanos (Piotro Čaikovskio „Eugenijus Oneginas“), Tamaros (Antono Rubinšteino „Demonas“), Mimi (Džakomo Pučinio „Bohema“), Violetos ir Džildos (Džiuzepės Verdžio „Traviata“, „Rigoletas“), Džuljetos ir Margaritos (Šarlis Guno „Romeo ir Džuljeta“, „Faustas“), Elzės (Richardo Vagnerio „Lohengrinas“), Mikaelos (Žoržo Bizė „Karmen“), Rozinos (Džoakino Rosinio „Sevilijos kirpėjas“).

1931–1933 m. J. Dvarionaitė-Montvydienė buvo Valstybės teatro režisieriaus padėjėja, 1930–1932 m. – Vaikų teatro draugijos Kaune režisierė bei aktorė. Ji kurį laiką yra ir mokytojavusi (Kauno jėzuitų gimnazijoje), vaidinusi Jaunimo teatre. Julija garsėjo ir kaip gera pianistė. Ji buvo viena iš aktyviausių Rericho Pakto, kultūros ir taikos rėmėjų Lietuvoje. 1935 m. tapo Lietuvos Rericho draugijos pirmąja pirmininke. Ilgą laiką palaikė ryšius, susirašinėjo su Jelena Rerich.

Julija Dvarionaitė-Montvydienė mirė 1947 m. rudenį. Palaidota Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

BRONIUS JONUŠAS

Vienas iš labiausiai Ylakių kraštą garsinusių muzikų buvo kompozitorius, daugelio lietuviškų maršų autorius, chorvedys, orkestrų vadovas, kapelmeisteris, dirigentas Bronius Jonušas. Daugeliui žinomi šie jo pasakyti žodžiai: „Pamirkite lietuvišką dainą ir giesmę taip, kad joje išgirstumėte savo tėvų gimtosios žemės aidą“.

Gimė B. Jonušas 1899 m. vasario 27 d. netoli Ylakių esančiame Pašilės kaime (Skuodo rajonas). Ylakiškių išleistame lankstinyje rašoma, kad „Jo tėvas Juozas bei du jo broliai ir jų vaikai buvo muzikantai. Bronius tėvo kapeloje pradėjo groti būdamas septynerių su puse metų. Nuo to laiko muzika jį lydėjo iki pat mirties – 1976 m. vasario 12 d.“

Nepaisant to, kad savo biografijoje B. Jonušas yra parašęs „Nesu kompozitorius, kaip kartais kas mane pavadina, kuriu tik kaip mėgėjas savo malonumui ir kartais šis tas išseina“, jis per savo gyvenimą sukūrė daugybę vertingų ir iki šiol Lietuvoje

Lankstuko „Ylakai: Muzikų kraštas“ fragmentas. Iš kairės: Juozas Tallat-Kelpša, Julija Dvarionaitė-Montvydienė, Bronius Jonušas. Fotografai nežinomi

skambančių kūrinių chorams bei vokaliniais ansambliams, solinių dainų, apie 20 maršų, įvairių kūrinių mažam pučiamųjų orkestrui ir šokių muzikos orkestrui bei kt.

Baigęs Ylakių pradžios mokyklą Bronius toliau mokėsi Skuode. 1916 m. pradėjo vadovauti tėvo suburtam orkestrui. 1919–1920 m. studijavo Rygos, 1942 m. – Kauno konservatorijose. 1918 m. ylakiškio Napoleono Vindašiaus daržinėje, kuri, reikalai esant tapdavo ir teatru, koncertavo B. Jonušo vadovaujamas 35 dainininkų choras, o šokiams grojo taip pat B. Jonušo vadovaujamas orkestras. 1921–1937 m. B. Jonušas Kaune dirbo Lietuvos kariuomenės kapelmeisteriu. 1921 m. jis tapo pirmojo savanorių pėstininkų pulko Kaune kapelmeisteriu, 1924–1932 m. dėstė muziką Šiaulių gimnazijoje, 1937–1944 m. buvo Lietuvos policijos orkestro dirigentas. Vasaros sezono laikotarpiu dažnai diriguodavo orkestrams Palangoje. 1932 m. dirbo Kretingos šaulių rinktinės orkestro kapelmeisteriu.

1937 m. buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 5 laipsnio ordinu.

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui (1945 m.) iš Lietuvos pasitraukė į Vokietiją. Gyvendamas Hanau lietuvių tremtinių stovykloje subūrė ansamblį „Dainava“. 1949 m. persikėlė gyventi į JAV. Čia jis mokytojavo, vadovavo lietuvių chorams Baltimorėje, Čikagoje, Omahoje. Čikagoje subūrė vyrų chorą, Omahoje – lietuvių išseivų chorą „Rambynas“. Bronius Jonušas mirė 1976 m. vasario 12 d. Omahoje (Nebraska, JAV).

JONAS ŠVEDAS

Garbiausių Ylakių krašto muzikų būryje – ir kompozitorius, chorų, ansamblių vadovas, pedagogas Jonas Švedas. Išsamiai jo gyvenimo bei kūrybos kelias yra nušviestas prof. dr. Algirdo Vyžinto sudarytose, spaudai parengtose dviejose knygose („Jonas Švedas: teoriniai-metodiniai darbai, straipsniai, laišakai, amžininkų atsiminimai“ (1978 m.) ir „Ateities kartoms: naujas žvilgsnis į Jono Švedo gyvenimą ir veiklą“ (2008).

Prisiminkime svarbiausius šio iškilaus muziko gyvenimo ir kūrybos kelio epizodus:

J. Švedas gimė 1908 m. spalio 9 d. Liepojoje. Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, Jono mama Barbora Švedienė su vaikais grįžo į gimtuosius Ylakaius. Muzikuoti pradėjo dar beganydamas bandą. Na o 1918 m. jis pradėjo mokytis Ylakiuose. Čia 1924 m. baigė progimnazijos keturias klases. 1924–1929 m. mokslus tęsė Klaipėdos muzikos mokykloje-konservatorijoje. Čia studijavo tromboną, specialiąją harmoniją, polifoniją ir kompoziciją. Jo dėstytojais buvo A. Johovas, J. Gaubas, J. Žilevičius ir būrys kitų iškilų ano meto uostamiesčio muzikų. Studijų metais pradėjo groti ansam-

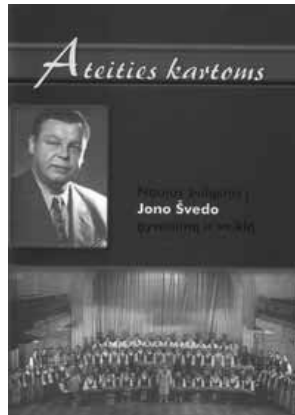

Julija Dvarionaitė-Montvydienė. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

bliuose, dainavo mokyklos vyrų chore, kurį laiką dirbo J. Žilevičiaus archyve. Gabus ir darbštus vaikas uostamiestyje ryžosi pabandyti ir choro vadovo duonos – ėmėsi vadovauti Klaipėdos krašto Giedotojų draugijos chorams. Per atostogas sugrįžęs namo į Ylakaius, aplinkiniuose kaimuose užrašinėdavo lietuvių liaudies dainas, rinkdavo liaudies instrumentus, telkdavo miestelyje ir jo apylinkėse gyvenusius dainininkus, padėdavo vietiniams meno vadovams organizuoti meno saviveiklą. Tuo metu jis vadovavo ir Ylakių dainos mėgėjų chorui.

Baigęs studijas tapo Klaipėdos muzikos mokyklos-konservatorijos trombono ir kitų pučiamųjų instrumentų specialybės dėstytoju. Mo-

(Nukelta į 42 p.)

Iš kairės: prof. dr. Algirdo Vyžinto sudarytų, spaudai parengtų knygų „Jonas Švedas: teoriniai-metodiniai darbai, straipsniai, laiškai, amžininkų atsiminimai“ (1978 m.) ir „Ateities kartoms: naujas žvilgsnis į Jono Švedo gyvenimą ir veiklą“ (2008) viršeliai; Jono Švedo portretas, Broniaus Jonušo kompaktinės plokštelės „Leikit į Tėvynę... Dainos maršai“ viršelis ir Juozas Tallat-Kelpša. Fotoreprodukcijos, nuotraukos iš RKIC archyvo

Per Vilniaus žemaičių susibūrimus Vilniaus mokytojų namų svetainėje vietos dažnai per maža... Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 41 p.)

kyklą-konservatoriją uždarius, persikėlė gyventi į Kauną. Čia jis 1930–1935 m. trombonu grojo Valstybės teatre bei Kauno radiofono simfoniniuose orkestruose. 1935–1940 m. dirbo „Aušros“ berniukų gimnazijos muzikos ir dainavimo mokytoju. Tuo laikotarpiu jis taip pat vadovavo ir berniukų chorui, pučiamųjų orkestrui bei skudučių ansambliui. Garsėjo savo organizaciniais gabumais, mėgo dirbti savarankiškai, todėl 1933 m. suorganizavo Kauno jaunimo pučiamųjų orkestrą.

1936 m. J. Švedas Kauno konservatorijoje pradėjo dėstyti tromboną ir tūbą, kiek vėliau – dar ir muzikos pedagogiką bei metodiką. Kurį laiką grojo Kauno jaunojo žiūrovo teatre, buvo šio teatro muzikos dalies vedėjas.

1940 m. persikėlė gyventi į Vilnių, dirbo konservatorijoje Liaudies instrumentų katedros vedėju, dėstytoju, vėliau – profesoriumi.

Įkūrus Lietuvos valstybinę filharmoniją, 1940 m. ėmėsi burti Valsybinį dainų ir šokių liaudies ansamblį „Lietuva“ ir pats jam iki pat 1962 m. (su nedidele pertrauka) vadovavo bei buvo šio ansamblio meno vadovas ir vyr. dirigentas. Su šiuo ansambliu J. Švedas lankydavosi ir Ylakuose.

1945 m. J. Švedas Vilniaus konservatorijoje įsteigė Lietuvių liaudies instrumentų katedrą ir jai iki 1970 m. vadovavo. Šioje konservatorijoje jis dirbo dėstytoju, čia jam buvo suteiktas docento ir profesoriaus vardas (1967 m.).

Ypač didelė buvo jo kaip dirigento patirtis – J. Švedas yra dirgavęs keliems šimtams koncertų.

Jo kaip kompozitoriaus aruodą sudaro apie 300 harmonizuotų lietuvių liaudies dainų chorams, daugybė originalių ir harmonizuotų didelės apimties vokalinių ir instrumentinių kūrinių, garsusis maršas „Kur lygūs laukai“, nemažai kitų iki šiol populiarių instrumentinės muzikos kūrinių. Jis žinomas ir kaip daugelio teorinių bei metodinių darbų, straipsnių, paskelbtų periodinėje spaudoje, autorius – J. Švedas kartu su kompozitoriumi Juozu Banaičiu parašė muzikos vadovėlius vidurinėms mokykloms: „Muzika“ (I–II klasėms, 1938 m., III klasei, 1939 m., I–II–III klasėms, 1939 m., IV–V klasėms, 1940 m.). Nemažai jo parengtų publikacijų buvo išspausdinta „Muzikos baruose“ ir kituose periodiniuose leidiniuose. J. Švedas yra išugdęs didelį būrį šiandien Lietuvoje žinomų muzikų ir atlikėjų.

Visą gyvenimą J. Švedas garsėjo ir kaip aktyvus visuomenės veikėjas. Jį rinkdavo Lietuvos muzikų draugijos Muzikos mokytojų sekcijos valdybos nariu. 1939 m. Vilniuje vykusiam draugijos suvažiavime J. Švedas išrinktas antruoju draugijos sekretoriumi. Buvo jis ir Lietuvos kompozitorių sąjungos narys, ne kartą dirbo jos valdyboje. Po Antrojo pasaulinio karo iki pat 1970 m. J. Švedas buvo visų tuo laikotarpiu Lietuvoje vykusių respublikinių dainų švenčių ir chorų sąskrydžių vyr. dirigentas, nuolat pirmininkaudavo meno mėgėjų apžiūrų ir chorų konkursų vertinimo komisijoms arba būdavo jų nariu, dirbdavo respublikinių dainų švenčių meno komisijų nariu ir konsultantu, dažnai būdavo valstybinių egzaminų komisijų pirmininkas arba narys.

1951–1955 m. J. Švedas dirbo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatu. 1945 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio meno veikėjo garbės vardas, 1950 m. jama paskirta Stalino trečiojo laipsnio premija, o 1954 m. suteiktas Tarybų Sąjungos liaudies artisto garbės vardas.

Iš kairės: Vilniaus mokytojų namuose 2012 m. lapkričio 20 d. vykusio žemaičių kultūros vakaro bendras salės vaizdas; Vilniaus žemaičiai Juozas Elekšis (kairėje) ir Ipolitas Petrošius (dešinėje) kultūros vakaro metu savo leidiniais apdovanoja Ylakių kultūros centro direktorę Virginią Žitkuvienę. 2012 m. Danutė Mukienės nuotraukos

Vilniaus žemaičių susibūrimuose Albinas Batavičius vis su bandomija. 2012 m. lapkričio 20 d. Danutės Mukienės nuotrauka

Mirė kompozitorius 1971 m. spalio 15 dieną. Palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse.

Įamžinant kompozitoriaus atminimą, 1973 m. Panevėžio muzikos mokyklai suteiktas Jono Švedo vardas. Lietuvoje yra įsteigta Jono Švedo premijų. Savo kolektyvo įkūrėjo atminimą puikiais koncertais nuolat pagerbia ir „Lietuvos“ ansamblis. Savo koncertinėse kelionėse šis ansamblis neaplenkia ir Ylakių.

JUOZAS TALLAT-KELPŠA

Kompozitorius, dirigentas, pedagogas, profesorius (1948) Juozas Tallat-Kelpša gimė 1889 m. sausio 1 d. Raseinių rajono Kalnųjų kaime. Jo tėvas buvo Ylakių vargonininkas. Gyvendamas Ylakiuo-

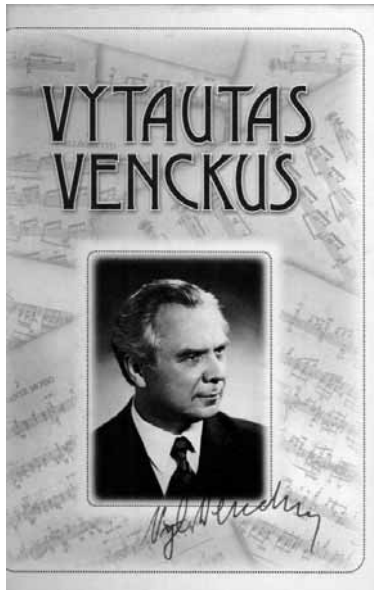
se Juozas 1900 m. baigė Ylakių mokyklą. Vėliau jis mokėsi Palangoje, 1905–1907 m. – Vilniaus muzikos mokykloje. 1907 m. parašė miuziklą Gabriėliaus Landsbergio-Žemkalnio kūrinii „Eglei žalčių karalienė“, pats jį Vilniuje ir pastatė. 1909 m. Vilniuje jis pastatė ir Miko Petrausko operą „Birutė“. 1907–1916 m. studijavo Sankt Peterburgo konservatorijoje. Per vasaros atostogas atvykdavo į Ylaktius, čia rinkdavo liaudies dainas, dirbdavo su choru, dalyvau-davo organizuojant kultūros renginius miestelio visuomenei. Jis buvo vedęs ylakiškę mokytoją Oną Abromavičiūtę. Studijuodamas Sankt Peterburge mokytojavo Šv. Kotrynos berniukų gimnazijoje (1910, 1914–1916). 1916 m. buvo mobilizuotas į Rusijos kariuome-nę. Atlikdamas karinę tarnybą, pabuvojo įvairiose Rusijos vietovė-se. 1918 m., pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, sugrįžo į Vil-nių. Dirbo Vilniaus pradžios mokykloje, vargonininku Vilniaus šv. Mikalojaus bažnyčioje. Vilniuje jis vadovavo ir keliems lietuvių, baltarusių chorams, su jais daug koncertuodavo. Jis buvo Švietimo liaudies komisariato muzikos kolegijos narys. 1918 m. pradėjo gi-linti žinias Maskvoje, 1919–1920 m. mokėsi Berlyne. 1920 m., kai lenkai okupavo Vilniaus kraštą, įsikūrė Kaune ir čia 1920 m. dirbo Kauno muzikos mokyklos direktoriumi, 1920–1923 m. vadovavo mokyklos simfoniniam orkestrui. 1920–1944 m. jis buvo Valstybės teatro vyriausiasis dirigentas, o 1923 m. tapo ir šio teatro direkto-riumi. 1933–1944 m. vadovavo Kauno konservatorijos operos kla-sei ir simfoniniam orkestrui, o 1944–1949 m. buvo Lietuvos operos ir baleto teatro vyriausiasis dirigentas.

J. Tallat-Kelpša – daugelio iki šiol plačiai žinomų ir grojamų muzikinių kūrinių autorius. Tarp žymiausių jo kūrinių – opera „Vil-mantė“ (1941), kūriniai fortepijonui, maršai, harmonizuotos lietu-vių liaudies dainos, taip pat ir dainos chorui bei solistams.

1945 m. J. Tallat-Kelpšai buvo suteiktas nusipelnusio meno veikėjo vardas.

Muzikas mirė Vilniuje 1949 m. vasario 5 dieną. Palaidotas Vil-niaus Rasų kapinėse.

(Nukelta į 44 p.)

2001 m. Vilniuje, „Tyto Alba“ leidyklos išleistos knygos „Vytautas Venckus“ viršelis (leidinį sudarė ir spaudai parengė Svetlana Puidokienė)

(Atkelta iš 43 p.)

VYTAUTAS VENCKUS

Muzikologas, pedagogas, muzikos kritikas, radijo laidų vedėjas, docentas Vytautas Venckus gimė 1922 m. Ylakių valsčiaus Skypsčių kaime (Skuodo r.). Kai berniukui buvo trys mėnesiai amžiaus, jo tėvai – Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris, Lie-

tuvos-Latvijos pasienio muitinės pereina-
mojo punkto tarnautojas Pranas Venckus ir
mama Natalija Kripaitytė-Venckienė
(g. 1898 m. Laižuvoje) su šeima persikėlė gy-
venti į Mažeikius. Čia Vytautas gyveno iki
1927 m. pabaigos, o vėliau (1930–1932 m.) –
Sedoje, kur lankė ir pradžios mokyklą. Vė-
liau kurį laiką dar gyveno Laižuvoje ir
1935 m. baigė Laižuvos pradžios mokyklą.

1935–1939 m. V. Venckus mokėsi Ma-
žeikių gimnazijoje. Šioje mokykloje jis pra-
dėjo griežti smuiku. Pirmuoju jo muzikos
mokytoju buvo Mažeikių styginių orkestro
smuikininkas Martynas Jachimavičius.

Vytauto sveikata buvo silpna, tačiau jis
visomis išgalėmis kibosi į gyvenimą. 1939–
1940 m. jis dirbo Laižuvos valsčiaus savi-
valdybės raštininku (yra parašęs savo atsi-
minimus apie Laižuvą), o 1953 m. baigė
Vilniaus konservatoriją. Studijuodamas pra-
dėjo dėstyti Vilniaus dešimtmetėje muzikos
mokykloje (dabar M. K. Čiurlionio menų
gimnazija), kurioje dirbo 1948–1957 metais.
Vėliau (1957 m.) pradėjo dirbti Lietuvos vals-
tybinės konservatorijos Muzikos teorijos ka-
tedroje. Šioje konservatorijoje jis dirbo iki
pat 1989 m., kai išėjo į pensiją.

Labiausiai pagarsėjo kaip muzikinių ra-
dijo laidų vedėjas. Joms jis rengdavosi la-
bai atsakingai. Dirbdamas radijuje sukaupė
didžiulį archyvą, sulaukė tūkstančių klaus-
ytojų laiškų. Jo gyvenimo ir kūrybos tyri-
nėtojai nurodo, kad „1995 metais V. Venc-
kaus ruošiamą radijo laidą „Koncertas-pri-
siminimas“ sociologinėje apklausoje apie

muzikines laidas užėmė 7 vietą; visi jos
vertintojai buvo klausytojai išimtinai su
aukštuoju išsilavinimu. V. Venckus – pir-
masis iš muzikologų, 1994 m. apdovano-
tas Auksinės Bitės prizų. Jam, pirmajam
iš muzikologų, buvo skirta populiarioji LTV
laida „Renomé“ (1994 m.). Susitikimų su
Vytautu Venckumi metu salės būdavo sau-
sakimšos.“

Jis parašė 5 vadovėlius, tarp kurių du
yra solfedžio. V. Venckaus klasę yra baigę
39 muzikologai. Periodinėje spaudoje yra
paskelbta apie 280 V. Venckaus straipsnių.
Per savo gyvenimą įvairiose Lietuvos vie-
tose jis perskaitė apie 250 paskaitų, suren-
gė 809 radijo laidas įvairiausiomis muzikos
ir dailės temomis. Anot jo kūrybos tyrinėto-
jų, V. Venckaus kūrybos giesmė buvo radijo
laidos „Koncertas-prisiminimas“, kurių jis
parengė net 712. Jas transliavo penkiolika
metų (1982–1997). V. Venckui tai buvo mėg-
stamiausias darbas. Šias laidas jis rengė iki
paskutinės savo gyvenimo savaitės.

Mirė V. Venckus 1997 m. lapkričio 7 d.
Vilniuje, „Tyto Alba“ leidykloje išleista muzi-
kologės Svetlanos Puidokienės sudaryta ir
spaudai parengta knyga „Vytautas Venc-
kus“. Išsamiau apie V. Venckų rašoma ir
šios autorės straipsnyje „Maestro“ (žr. „Že-
maitija“ [http://samogitia.mch.mii.lt/kultura/
V_Venckus.htm](http://samogitia.mch.mii.lt/kultura/V_Venckus.htm)).

Vakaras prie tvenkinio.
Stepono Bagdono nuotrauka

